

guinei, vel affines, aut etiam arcta amicitia conjuncti cum eis; qui leges, & statuta considerunt; in tali enim casu presumitur legislator praeditis legibus, & statutis illos non subiungere; in reliquo omnibus casibus praediti officiales mortaliter peccant, & ad restitucionem tenentur, quia faciunt contra suum officium. Ita Mastrus cit.

Peces: Quinam criminaliter, hoc est, ad sumendum de commissione criminis vendictam, accusare possint?

Respon. Omnes posse accusare, qui obiectatem, sexum, statum, officium, defectum, delictum, suspicionem calumniam, sanguinis conjunctionem, vel reverentiam, à jure non prohibent; prout habetur Can. Prohibentur, 4. causa, 2. q. 1. & L. qui accusare 8. de accusationibus: Itaque accusare non possunt ob defectum etatis, impuberis, seu pupilli ob Sexum mulieres; ob statum Servi, Clerici, & Religiosi; ob officium milites; ob defectum corporis, vel animi, turdi, muti, satiosi, & mente capti; ob delictum infames, & criminiosi, sicut, & excommunicati; ob suspicionem calumniæ inimici graves, & Capitales, item qui aliquando falso testimonium subornati dixerunt. Item qui semel calumnianti sunt; item qui pecuniam receperit, ut Reum accusaret, aut ne ipsum accusaret; item Paganii, Judæi, & Hæretici accusare non possunt Christianos; ob coniunctionem sanguinis, & Reverentiam liberi non possunt accusare parentes, nec econtra Parentes liberos; nec fratres, aut sorores invicem; exceptis quibusdam casibus, quos, sicut & praedictorum rationes, vide apud Reiffensuel lib. 5. Decret. tit. 1. num. 1. & seqq.

QUÆSTIO III.

De Testibus, & Advocato.

SUMMARIUM.

225 Ad plenam, & legitimam in iudicio criminis probationem requiruntur ad minus duo testes omni exceptione maiore. &c.

226 An & in quibus casibus teneatur aliquis testari?

227 Testis pro ferendo testimonio potest aliquid recipere sine obligatione restitutionis.

228 Quæ conditores requiruntur ad ritè exercendum officium Advocati?

229 Item Procuratoris, Notarii, & Secretarii.

ASSERTIO III.

224 Ad minus, duo testes, omni exceptione maiore requiruntur, qui externo sensu crimen percepunt, & de eodem criminis cum iisdem circumstantiis deponunt Testimonium. Tunc autem quis teneat testificari ex charitate, quando proximus in gravi necessitate, de vita, fama, vel bonis fortuna periclitatur, & malum testudo impediri potest: Ex Justitia vero Legali, seu obedientia solum teneat testis à competente Judge, legitimè citatus, & interrogatus testari, exceptis certis casibus. Porro testis pro ferendo Testimonio potest aliquid recipere abque obligatione restitutionis. Advocatus, ut suo ritè fungatur officio, requiruntur in eis quatuor conditiones: videlicet perfitia, & diligentia in agitazione cause: Pretium iustum pro Patrocinio causæ. Idem dicendum de aliis Officialibus Iudicij, nimurum Procuratore, Notario, & Secretario. Ita communis Theologorum, Canonistarum, & Civilistarum.

§. I. Ad plenam in iudicio probationem requiruntur duo testes &c.

225 Notant communiter Doctores, notitiam, & cognitio nem criminis ad condemnationem rei requisitam, ex triplici capite desumti posse: Primo ex confessione ipsius rei crimen sponte confessum; Secundo ex comprehensione ipsius in fragranti crimine furti v. gr. vel adulterii, aut homicidii, & similibus, quod contigit, quando Judge ipse cum duobus, vel tribus testibus reum in actu criminis apprehendit. Tertiò tandem ex confessione testium, quibus reus convincitur; unde testis dicitur rei gestæ probator. Et de cognitione criminis, quæ hoc modo acquiritur, docent Doctores communiter, ad legitimam, & plenam in iudicio probationem duos juratos testes ad minus requiri, cùm facile sit unum pervertere; duos verò difficile; dicuntque eos debere I. Sensu externo id percepisse, de quo testantur, & non ex auditu tantum. II. De eodem facto, & criminis cum iisdem circumstantiis deponere; alioquin

testes erunt singulares, ut vocant, qui plenam probationem non faciunt: nam ille proprio dicitur testis singularis, qui solus est, nec habet in depositione per omnia contestem, & concordem: contestes autem dicuntur illi, qui omnino convenient, & concordes sunt de eodem acto nuper commiso ab eadem persona, eodem loco, & tempore. Quare communis sententia Canonistarum, & Juristarum est, quod ad reum condemnandum ad plenam ordinariam requirantur testes duo contestes: quia juxta Evangelium, in ore duorum, vel trium testium fiat omne verbum; quod etiam Ratio naturalis suadet: quia dictum multorum magis veritatem continet, quam dictum unius. Si autem testes sint singulares, non sufficient ad condemnandum reum ad plenam ordinariam, quia quando unus affirmit, & alter negat, non est major ratio, cur credendum sit dictio unius, quam alterius. III. Dicunt Doctores, testes, ut plenam probationem faciant, debere esse testes omni exceptione maiores: ita nimurum, ut nulla in eis desideretur conditio. quominus testari possint, quæ quidem conditio duabus illis verbis insinuari solent:

Conditionis, sexus. etas, discretio, fama.
Et Fortuna, fides; in testibus ista requires.

Ideoque inter exceptions, quæ in iudicio circa testes proponuntur, principalis est exceptio Personæ, quod scilicet testificari non possit, quia Persona testis, alicui ex praeditis defectibus subiecta est. Hinc à Testimonio rejiciuntur servi, mulieres, minores, & impuberis, inimici, consanguinei, perjuvi, socii criminis, Personæ inopes, & viles, deliri, & semifatu ut apud omnes Juristas teste Mastrum cit. art. 4. n. 49. videri potest.

Quod autem teneatur qui testari ex charitate, quando proximus in gravi necessitate, de vita, fama, vel bonis fortunæ periclitatur, & malum testudo impediri potest; ex iustitia verò legali, seu obedientia teneatur quis testari, si fuerit à competente Judge legitimè citatus, & interrogatus, exceptis certis casibus, videri debet apud P. Patrium Sporer tract. 5. in 8. Preceptum Decal. cap. 4. sect. 3. num. 5. & sequentibus.

§. II. Testis pro ferendo Testimonio potest aliquid recipere sine obligatione restitutionis.

E pro ferendo Testimonio, posse aliquid recipere pro labore itineris, v. gr. pro expensis, pro lucro cessante, vel damno emergente, & similibus. Ratio est: quia nemo tenetur tum suo damno, & expensis Testimonium ferre, & id est testis curare potest, ut sibi lucrum cessans reficiatur, vel dannum emergens, pro tempore, quo se causa ferendi Testimonii detinuit, compensetur. Itaque solùm est difficultas, an pro vero Testimonio ferendo possit aliquid recipi, abque obligatione restitutionis? Affirmant Valentina, Sous, Bannes, Navarrus, Bonacina, & alii apud nostrum Mastrum Theol. Moral. disp. 6. qu. 2. art. 4. n. 57. Ratio est: Quia testis ex sola charitate testari tenetur, & consequenter noles abque pecunia testari, peccat solùm contra charitatem; peccatum autem contra charitatem, non obligat ad restitutionem. Negant verò apud eundem Mastrum cit. Molina, Lessius, Card. de Lugo, & alii, quod probant ex contrario fundamento, quod testis ex Justitia teneat verum dicere. Idem docet Shogar Theol. Radie. tract. 105. cap. 2. num. 39. Dicunt esl supra: pro vero Testimonio ferendo: Siquidem, an pro falso Testimonio ferendo possit aliquid recipi sine obligatione restitutionis? Videri potest apud Patrium Sporer, tract. 5. in 7. & 10. Preceptum Decal. cap. 5. sect. 5. num. 134.

§. III. Advocatus

UT suo ritè fungatur Officio, requiruntur in eo quatuor conditions: prima est, perfitia, & diligentia in agitazione cause: Pretium iustum pro Patrocinio causæ. Idem dicendum de aliis Officialibus Iudicij, nimurum Procuratore, Notario, & Secretario. Ita communis Theologorum, Canonistarum, & Civilistarum.

§. IV. Procurator, Notarius, Secretarius.

Cap. II. Sect. IV. De Statu Laicali.

si verò suo tenerur restituere ex peccato omissionis; quia ex Officio tenebatur cum monere de iustitia causa. Quod apostolice additur: quia si Clienti, causa iustitia constabat,

habet Advocatus ab obligatione restituendi parti contraria;

non sit liber; cum eius patrocinium fuerit illi causa positiva damni, liberatur tamen ab obligatione restitutions facienda Clienti suo, quia injuriam illi fecisse non censetur,

dum ei iustitia causa constabat, cum scienti, & volenti non fiat iuria. Quando etiam causa nihil fieri probabilis habet, ita ut moraliter vix sit spes item obtinendi, nequit eidem patrocinari; quia facit, ut Clienſ sine frumento tempus, & pecuniam perdat. Quod si causa sit dubia,

poterit quidem Advocatus talis causa patrocinium assumere; dummodo paratus sit ab illius patrocinio abstineri, si in progressu litis causa iustitiam deprehendat. Ita Lessius, Molina, Fillius, Layman, Bonacina, Lugo, & alii patsum apud Mastrum cit. art. 5. n. 59. Si vero causa sit vere probabilis, potest illam suscipere defendendam, etiam contra causam contrariae partis probabiliorum, ut docet Patrius Sporer tr. 1. Prog. c. 1. sect. 3. de Conscientia probabilitatis, n. 63, quem vide. Tertia in Advocato conditio requiritur Fidelitas in agitatione causa; unde non debet Advocatus secreta causæ manifestare parti contraria; Si enim adversarius juvaret contra clientem, atque ita contra proprium officium faceret, & id est etiam ad restitucionem tenetur, si eam ob causam cliens causam amittit alias victimas. Cum hoc tamen sit, ut notat Card. de Lugo dispe. 4. sect. 1. Quod si accusator iustitè procederet, & propriè justam accusationem reus capite damnandus esset, Advocatus accusatoris id sciens faciliter accusatoris prodere tenetur, & id in iudicio testificari, si opus esset, ut innocentem defendere. Si vero nosceret se, injuste reum à sententia capitali protegere, non posset adhuc eius iustitiam prodere; sed solùm debet eius tutelam defere. Ratione etiam huius tertia conditio, si Advocatus causam expeditionem cum praedictio clientum differat, vel postponat, aut plures acceptet, quād expedire possit, peccat contra suum officium, & tenetur ad restitucionem damnorum inde clienti secutorum. Quarta conditio est, ut Advocatus pro patrocinio cause iustum accipiat pretium; quod si taxatum est, non licet ultra hoc accipere; Ubi vero non est taxatum, sufficit pretium naturale, vel quod habetur tale iudicio prudentum, attenta negotii qualitate, dignitate, & peritia Advocati, & labore, quem impedit, ac demum consuetudine approbata. Non licet cum cliente convenire de pretio post inchoatam item, sed vel ante cęptam, vel post finitam, ut colligatur ex e. Infames causa 3. q. 7. & ratio est: quia postquam cliens sua intramenta ostendit, cogitur in quolibet pretium consentire, ne prodatur. Porro aliquando Advocatus tenetur gratis patrocinari, nimurū pauperibus, quando hi non possunt dare Advocato iustum pretium, nec tamen ipsi aliter subveniri potest, iuxta communem DD. eadem ratione, qua tenetur omnes sublevare laborantem extrema, vel gravi necessitate, ut fave ostendit Doctor notus Subtilis in 2. d. 30. q. un.

229 Quidam haec tenuerunt dicta sunt de Advocato, servata pro parte, etiam de aliis Officialibus intelligi debent, nempe de Procuratore, Notario, & Secretario; tenetur enim ii omnes iuste, & fideliter Officium suum exercere, sive ex debito munieris tantum, sive etiam ex Juramento; tenetur etiam omnia scire ad Officium suum spectantia, debitamque adhibere diligentiam, praestando omnia necessaria, terminos iustos petendo, & appellando, quando opus fuerit. Unde peccant, si lites iniquas suadeant, si secretum violenti partibus, vel earum sollicitatoribus tradant processus, vel scripturas Originales, quas non debent hoc est: quando adeat periculum aliquod, quod amittatur Instrumentum illud Originale, vel falsificetur, aut aliqua ex parte mutetur. Si stipendium accipiunt maius iusto, vel ultra pretium taxatum. Hinc Notarius non peccabit mortaliter, tradendo sollicitatoribus processus, vel scripturas Originales, quando non est periculum amittendi, falsificandi, aut immutandi praeditos processus, & scripturas Originales, quamvis etiam iuret, & promittat servare secretum: quia talis traditio supponi debet non fuisse in iuramento comprehensa, sed solùm traditio cum periculo, & damno partis, cui patrocinatur. Ita Mastrum cit. nu. 63.

Suppl. Theol. Decal.

QUÆSTIO IV.

De Reo.

Cum R. P. Patrius Sporer plura jam pertractaverit,

& legitime non interrogetur Reus, vel de hoc dubitet, non teneatur fateri veritatem, sed possit uti verbis amphibologicis primæ, vel secundæ speciei, etiam cum iuramento, ut videtur est apud ipsum tract. 3. in 2. Precept. Decalog. cap. 1. sect. 3. num. 117. Item quod reus legitime, & juridice interrogatus à Judge teneatur fateri veritatem, exceptis certis casibus, ut videtur est apud ipsum tract. 3. in 2. Precept. Decalog. cap. 1. sect. 3. numer. 113. & seqq. ac tract. 5. in 8. Precept. Decalog. cap. 4. sect. 1. numer. 14. & seqq. Item an Reus iuridice interrogatus à Judge, & tamen crimen negans, teneatur restituere causam accusatori, & testibus, ut videtur est tract. 5. in 8. Precept. Decalog. cap. 4. sect. 4. numer. 96. & seqq. Item quod reus ad evadenda gravissima tormenta possit fateri crimen falso sibi impositum morte plectendum saltem sine peccato mortali, ut videtur est apud ipsum tract. 5. in 8. Precept. Decal. cap. 4. sect. 1. num. 18. & seqq. Item quod Reus damnatus ad mortem, vel mutilationem per sententiam Iudicis, possit tamen fugere ē carcere, diximus nos ipsi in hoc Supplemento supra, de Legibus, c. 1. sect. 3. q. 5. num. 271. id est, quæ de Reo adhuc dicenda restant, breviter in hac questione expediemus.

SUMMARIUM.

222 Reus convexus, & damnatus ad ultimum supplicium tenetur fateri suum crimen.

223 Reus tormentis coactus, si denuntiavit alium Innocentem tenetur sub mortali, etiam post sententiam damnationis revocare suam denuntiationem falsam.

224 Reus non tenetur revelare complices criminis, si omnino occulti sint, nec alii indicis, aut Testimonii convinci possint.

225 Confessarius caute, & circumspectè debet agere cum Reo, & debet observare puncta sequentia.

226 Qualiter Judge non condemnans ad penam, testis non testificans, & falsus accusator teneatur ad restitucionem? Remissive.

227 Quæ sint obligations Medicorum, Chirurgorum, Consiliariorum, Mercatorum &c. Remissive.

ASSERTIO IV.

R Eus convexus, & damnatus ad ultimum supplicium tenetur fateri suum crimen; sicut etiam, si tormentis coactus denuntiavit alium Innocentem, tenetur sub mortali, etiam post sententiam damnationis, revocare denuntiationem: non tamen tenetur revelare complices, si omnino sint occulti, nec crimen sit exceptum. Confessario caute, & circumspectè agendum est cum Reo. Communissima DD.

I. Reus Convexus, & Damnatus.

Quando non obstante delicti negatione, ducitur ad ultimum supplicium, an tunc in mortis articulo obligandus sit à Confessario, fateri suum crimen? negant quāmplyres, quorum fundamentum est: quia finito iudicio, & prolata sententia finitur obligatio rei; iam enim Judge functus est suo Officio. Deinde quia nihil possit eum ad hoc obligare, nisi quod alius postea mala opinio concipi, de Judge, & testibus, quasi iustè processissent damnandum in nocentem; sed non obligatur ex hoc capite: quia non deberet illa opinio concipi de Judge, & testibus, sed potius existimari deberet, quod damnatus esset verè reus, & quod tamen non fateretur crimen, quia putaret, se non esse ad hoc obligatum. Ita Navarrus, Sanchez, Sayrus, Lugo, Poncii, & alii apud Mastrum cit. art. 3. numer. 48. Affirmant alii ex contrario fundamento: Quia dum sententia Judge non est executioni demandata, adhuc censetur reus esse sub Judge potestate, & ejus obligatio perseverare ad veritatem dicendam. Deinde, quia ejus taciturnitas, & negatio in detrimentum accusatoris, testium, & Judge redundat, qui apud populum male adiungi, quando reus etiam ad ultimum supplicium ductus in assertenda sua Innocentia persistit. Nec facit, quod dicebat, quod potius existimari deberet, condemnatus in mortis articulo.

H. tunc

Suppleni. Tit.

I 14
tum esse verè reum, & suum crimen non fateri, quia pos-
taret, se non esse ad hoc obligatum. Hoc, inquam, non
satisfacit, sed potius oppositum convincit: quia in tali
casu teneretur confessarius eum docere, & à tali erro-
neā opinione retrahere; cùm enim plene convictus suppo-
natur, & spes evadendi mortem non adsit, cessat omni-
nò ratio celandæ veritatis; idedque Confessarius in tali
casu eum cogere debet veritatem fateri sub peccato mortali:
Unde hæc secunda sententia mihi probabilior vide-
tur, ait Mastrius cit. in fine, cui, & ego assentior.

§. II. Reus Tormentis Coactus ,

33 Si denuntiavit alium Innocentem , tenetur sub mortali , ante suam condemnationem , & si tunc non facit , etiam post sententiam damnationis , revocare denunciationem falsam coram Judge , etiamsi timeat , quod ob variationem , & inconstantiam nova tormenta sustinere cogetur . Ita docet Petrus Navarrus lib. 2. cap. 3. nu. 251 . Layman lib. 3. tract. 6. cap. 5. §. unico , nu. 24. Busembaum lib. 4. cap. 3. dub. 7. artic. 1. Resp. 3. citans Toletum , Lessium , Tannerum , & communem DD. Ratio est : Quia reus falso denuntiando Innocentem , gravissimam illi intulit iniuriam , & se in fama & bonis vita , ac
rio socium requirit , ut Sodoma ; vel latenter committitur sine socio non committitur ; item excipiuntur crimina in publicam perniciem tendentia , ut haeresis , proditio , falsatio monetæ , beneficium , Latrocinium , &c. Item excipiuntur crimen committendum in privatæ personæ perniciem , ut si aliqui conjurarint in hominis necem . Ita Layman citat . quia ista crimina impedienda , & consequenter etiam eorum perpetratores revelandi sunt , quantum fieri potest , siquidem ratio naturalis dictat bonum publicum , vel privatum innocentis debere præferri bono privati nocentis .

IV. Confessarius Rei

Tormentorum coactus fecerit denuntiationem falsam : quia Reus ad evadenda gravia tormenta, non potest Innocentem graviter lacerare in sua fama, & eundem conjicere in periculum subeundi eadem gravis tormenta, imò mortem ipsam, quod facile contingere posset, si denuntiatus Innocens, forte à Judice comprehenderetur ; & consequenter Reus tenet suam falsam denuntiationem coram Judice revocare, modo spes aliqua sit, Judicem ejusmodi revocationi, contra priorem juratam Judicialem denuntiationem, habiturum aliquam fidem. Ordinariè enim Judices stare solent confessione, aut denuntiatione criminis semel Judicialiter facta, licet revocatio ejus postea interdicto temporis intervallo fiat ; sicut docent Abbas, Menochius, Binsfeldius, apud Layman cit. Sed quid si Reus à Confessario, nullo modo possit persuaderi, ut coram Judice revocet denuntiationem falsam Innocentis, ex timore, ne iterum revocetur ad torturam, quam plus horret, quam ipsam mortem, & mavult mori, quam iterum torque ri? Respond. Difficilis quæstio: Quantum colligo ex P. Layman citat. numer. 25. 28. &c. 29. Posset Confessarius Reo persuadere, ut extra confessionem coram duobus testibus, & Confessario revocet denuntiationem falsam Innocentis, postea ipsum Sacramentaliter absolvat, ac post mortem Rei, coram prædictis duobus testibus, insinuet Judici factam à Reo revocationem denuntiationis falsæ : vel si hoc fieri non posset, aut Reus id facere nollet, Confessarius persuadeat Reo, ut in loco supplicii coram populo publicè revocet denuntiationem falsam Innocentis : vel si hoc non videatur consultum, aut Reus id facere detrectaret, metuens, ne iterum ad torturam revocetur, Confessarius instet apud Reum, ut sibi (Confessario) extra confessionem Sacramentalē dicat, quod falsò denuntiaverit Innocentem, ac roget, ut Confessarius post suam (Rei) mortem id coram Judice, ac toto populo in loco supplicii manifestet, ac denuntiationem falsam, loco Rei, revocet, ac retrahet. Ut autem J udex, & populus credit Confessario, loco Rei, revocatu ro, Reus ante suam mortem coram omnibus assistentibus in loco supplicii dicat, quod Confessario suo aliquid commiserit post suam mortem in hoc loco supplicii omnibus dicendum, quodque illud pro indubitate veritate credere debeant, ac quod in hujus veritatis Testimonium invocet Cœlum, & Terram, Sanctissimam Trinitatem, & omnes Sanctos. Quo peracto, & Reo mortuo Confessarius coram assistente populo, ac Judice, ex commissione Rei revocet quam optimè potest, denuntiationem falsam Innocentis, & sufficiet ; quia in tali casu aliter fieri vix est possibile, & salvabitur anima Rei. Et sic alicubi factum scio ; nec judex reprobavit, imò potius approbavit.

Observare debet sequentia. I. Instruat Reum, quod illa, quæ secum in foro conscientia agit, cum Judicibus non communicentur, ideoque sive sit nocens, sive innocens ; id ei nec prodebet, nec obesse possit. Ratio est : quia aliæ multi conabuntur se falsò probare innocentibus, ut à Confessario juventur ; alii vero falsò se nocentes dicent ; quia timent, ne Confessarius conferat cum judicibus, ipsique revocentur ad torturam. II. Confessarius non temere evulget illa, quæ à Reo extra confessionem accepit. III. Ad Confessionem Sacramentalē reum non admittat, nisi postquam in foro profano res sunt liquidæ ; vix enim adigi poterit, ut omnia fateatur, ob timorem, ne vel deferatur, vel cogatur eadem fateri judici ; ante tamen ad contritionem perfectam efficaciter excitandus est, ut se ponat in statum gratiæ. IV. Confessarius non cogat modis importunis Reum, ut se talem fateatur ; quia potest esse, quod à parte rei non sit reus. V. Ca veat, ne coram reo reprehendat modum procedendi judicialem, quia Confessarii non est ea, quæ sunt in foro judiciali, judicare, sed reum ad veram penitentiam disponere. VI. In confessione Sacramentalē reum examinet, an consortes criminis prodiderit, an alios falsò denuntiaverit, vel infamaverit, qualia damna intulerit ? &c. VII. Si alicuius innocentiam ex confessione colligeret, id judici aperire, ac pro reo intercedere, periculoseum est : tum quia post publicatam Rei confessionem non audietur ; tum quia si plures audiat, hoc ipso aliorum nocentiam, de illis tacendo videtur confirmare cum fractione sigilli : tum quia si Rei cognoscant, eum pro innocentibus intercedere, occasionem accipient, eum præcallide sua facinora celandi. VIII. Etsi Confessarius pro reis etiam justè damnatis aliquando intercedere possit, maximè apud Magistratum supremum, valde tamen prudenter, & moderatè id facere debet : quia remissio, & relaxatio penæ potest esse illicita, & Confessarius cum Judice fiet reus omnium malorum exinde sequentium. Ita Layman lib. 3. tract. 6. cap. 5. §. unico, numer. 23. Busenbaum citat. dub. 8. IX. Si Reus velit appellare, id licet faciet, si putet sententiam esse iniquam, aut si sint diversæ de ea opiniones, nec à Confessario in hoc impediri potest : secùs foret, si Reus sciat sententiam esse justam ; tunc enim non licet appellare, (licet tamen supplicare pro gratia) quia id esset Judici calumniam imponere. Ita Lugo, Sanchez, &c. alii. X. Si injustè accusatus, & condemnatus provocet accusatorem, aut Judicem ad tribunal DEI, Clarus, & alii Juristæ dicunt peccare : tum quia est contra charitatem, & patientiam Christianam : imò vix aberit appetitio vindictæ. E contraria per se loquendo, nullum esse in eo peccatum docent Delrio, alii.

6. III. Reus non tenetur revelare Complices

234 **C**rininis , si omnino occulti sint , nec aliis indicis , aut testimonii convinci possint , imò non potest : si tamen vi tormentorum coactus prodat , ordinariè non peccabit . Ita Busenbaum cit. Lessius , Layman lib. 3. tract. 6. capit. 5. numer. 8. Ratio est : Quia Jūdex Reum dicem , & sic leguntur fecisse etiam VIII Sanc. immisceat se impatientia , vel vana gloria , vel appetitus vindictæ , id per accidens se habet ; fatendum tamen est , hoc esse periculosum , & vix unquam probandum . *La Croix lib. 4. num. 1530.* **Qua-**

A S S E R T I O N

36. Qualiter iudex, non condemnans reos jam convictos, ad paenam, seu multam pecuniariam; reus effugiens similis paenas; testis non testificans, aut falsò accusans, vel denunciatis teneatur ad restitucionem, videri potest apud Patritium Sporer tract. 4. Preliminari ad præcepta 2. Tab. c. 3. sett. 1. n. 59. & seqq. item tract. 5. in 8. Præcepto Decalog. c. 4. sett. 3. n. 49. & sett. 4. n. 48. & seqq.

37 Quænam sint obligationes Medicorum, Chirurgorum, Consiliariorum, Mercatorum, Opificum, & cæterorum fæcularium, videri potest apud Sprer tract. 1. Proæm. c. 1. sect. 3. n. 58. & 32. Item tract. 6. in Decalog. c. 5. per totum; item tract. 5. in 7. & 10. Præcept. Decalog. c. 5. sect. 2. n. 68. De medicis solùm addo, quod cap. 13. de Penit. & Remiss. ipsi stricte præcipiatur, ut cum ad infirmos vocantur, ipso ante omnia moneant, & inducant, ut medicos advent animarum, ut postquam infirmo de spirituali salute fuerit provisum, ad corporalis medicinae remedium salubrius procedatur. Item quod medici teneatur monere infirmos de periculo mortis: alias erunt in causa, quod infirmi non satisfaciant Præcepto Divino de peragenda Sacramentali confessione, & communione in articulo mortis, nec se debite ad mortem beatè obeundam præparent. Item quod medici de se nullam habeant potestatem dispensandi in jejunio, vel eſu carnium, sed tantum possint declarare, ut alii viri prudent s. an hic, & nunc obliget præceptum ob grave damnum, vel an adſit sufficiens cauſa, ut superior dispenset. Fagundez de præc. 4. Eccl. lib. 1. c. 9. n. 2. La Croix lib. 4. n. 1538.

iùs S. I. Censura est pena spiritualis, & medicinalis &c

Nomen *Censura* sumi solet primò generaliter pro omni iudicio de aliqua re, quo notantur illa, quæ in ea laudari, vel vituperari possunt; sic librorum Revisores, & Correctores solent appellari *Censores*. II. Quia apud Romanos constituti erant Censores, quorum munus erat de populi moribus indagare, & indignos honoribus sua sententia repellere, sumitur censura specialiter subinde pro Officio censorum iuxta *Juvenalis Satyra* 1. *Dat vexiam corvis, vexat censura columbas;* subinde pro sententia correctiva, aut pro ipsa pœna per eam imposta. III. Itaque sumitur censura pro poena correctiva, seu medicinali imposta à Jurisdictione Ecclesiastica ad correctionem populi Christiani, quo sensu hic de ea loquimur, & communiter à Doctoribus definiri solet, quod si *Pœna spiritualis, & medicinalis, per quam homini baptizato, delinquenti, & contumaci, potestate Ecclesiastica, aufertur usus quorundam bonorum spiritualium, externorum Ecclesie, ad*

C A P U T I I .

DE

CENSURIS, IRREGULARITATIBUS,
ALIISQUE POENIS ECCL-
SIASTICIS.

TRACTAVIMUS HUCUSQUE DE LEGIBUS TUM DIVINIS, TUM
HUMANIS, TUM QUIBUSCUNQUE HOMINIBUS COMMUNIBUS,
TUM CERTO HOMINUM STATU PROPRIIS, QUAS UTINAM SERVARENT
OMNES, QUI IISDEM OBSTRINGENTUR, UT SIC LEGISLATORES SUO
PER LEGES INTENTO FINE POTIRENTUR. QUA VERÒ INVENIUNTUR
MULTI ETIAM IN ECCLESIA CHRISTI, QUI SUIS ABDUCTI PASSIONI-
BUS INORDINATIS, PRÆCEPTA DEI, & ECCLESIAZ PRÆVARICARI,
AVSU TEMERARIO NON VERENTUR; IDEO CHRISTUS DOMINUS EC-
CLESIAZ SUA TAMQUAM DILECTÆ SPONSÆ PTOVIDIT DE POTESATE,
IMPROBOS, & DEGENERES FILIOS, LEGUM TRANSGRESSORES, &
VIOLATORES, CENSURIS, ALIISQUE PENIS ECCLESIASTICIS FERENDI,
PUNIENDI, & COERCENDI. DE QUIBUS ITAQUE SIT.

S E C T I O N I.

De Censuris in Genere.

Q U A È S T I O I.

*Quid, & quotuplex sit Censura, & quis possit ferre,
seu infligere Censuram?*

S U M M A R I U M .

2 Censura est pena spiritualis, & mendicinalis, ut quam homini baptizato, delinquenti, & conumaci, à potestate Ecclesiastica, auferatur usus quorundam bonorum spiritualium exterorum Ecclesie; ad frangendam ejus contumaciam.

3 Censura essentialiter, & adaequatè dividitur in tres species, videlicet excommunicationem, suspensionem, & interditum.

4 Irregularis, depositio, degradatio, & cessatio à Divinis non sunt species censure.

5 Censura ulterius accidentaliter dividitur in eam, quæ est à jure, & in eam, quæ est ab homine;

Prædicta censura, publica Ecclesia iuragia, &c. cum enarrat Ecclesia sit horum bonorum dispensatrix, non autem illorum, bene potest istis privare non autem illis. Quod si autem aliquando bonis temporalibus, & corporalibus privat per excommunicationem, ut convictu, & consortio humano, id facit secundariò, & indirecte, & in quantum conducunt ad bona spiritualia, & supernatura, ut iam supra insinuatum. Dicitur ultimò: *Ad frangendam contumaciam*; quia censura est pena medicinalis, magis ordinata ad correctionem delinquentis, quam sceleris vindictam; proinde si censuratus resipiscat, absolvi debet à censura.

§. II. Censura essentialiter, & adequately dividitur in
tres species:

7 Datur in Ecclesia Catholica potestas ferendi censuris.
 8 Potestas Ecclesiastica alia est potestas Ordinis, alia jurisdictionis, quae iherum est duplex, in foro nimirum externo, in interno, Ordinaria, delegata.
 9 Potestas Ordinaria ferendi censuras est in Praelatis Ecclesiasticis habentibus Jurisdictionem in foro externo non impeditam.
 10 Delegata vero residet in iis, quibus commissa fuerit ab habentibus ordinariam, modo aliunde non sint incapaces.
 11 Quae requirantur ad valorem censuræ ex parte tamferentis?

I. Videlicet excommunicationem, suspensionem, & interdictum. Ita communis apud nostrum Mastrium Theol. Mor. disp. 13. qd. 1. art. 1. nu. 6. Contra aliquos Thomistas. Ratio est: Quia capit. quæreni, de verb. signif. Innocentius III. Interrogatus, quid in litteris Apostolicis nomine censuræ intelligatur, in hæc verba respondit: Quærenti, quid per censuram Ecclesiasticam debet intelligi, cum bujusmodi Claufulam in litteris nostris apponimus, respondemus, quod per eam non solùm interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat.